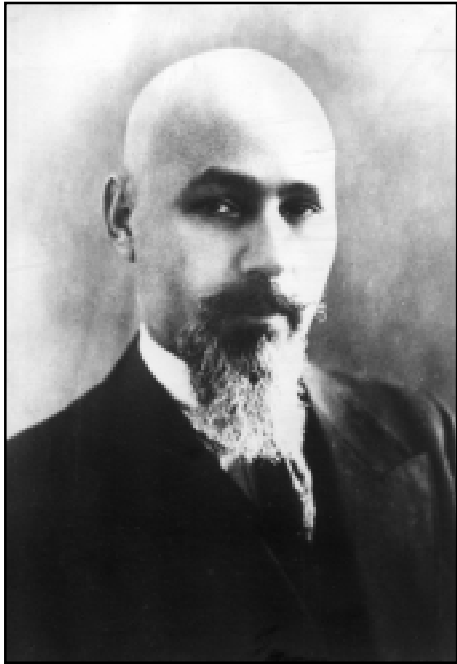

ПАМ'ЯТІ

М.І. Пилипенко,
Н.О. Артамонова

*ДУ Інститут медичної
радіології ім. С.П. Григор'єва
НАМН України, Харків*

До 120-ліття Г.О. Хармандар'яна

**Гурген Ованесович
Хармандар'ян**

У становлення і розвиток медичної рентгенології та радіології в Україні зробили свій внесок учені, діяльність яких до нашого часу не знайшла справжнього розкриття. Як правило, це пояснюється відсутністю доступної інформації про цих науковців. Одним із таких учених і організаторів медичної охорони здоров'я, зокрема і радіології, в Україні, є Гурген Ованесович (Іванович) Хармандар'ян.

Він народився 15 березня 1893 р. у місті Ойкав-Калкі Тифліської губернії. Вчився на медичному факультеті в Дерпті (зараз Тарту), в 1917 р. склав державні іспити і одержав диплом лікаря.

Надзвичайний організаторський талант, широка ерудиція та велика творча ініціатива дозволили Гургену Ованесовичу за декілька років реорганізувати і підняти на новий рівень роботу Україн-

ського рентгенологічного інституту, директором якого він став у 1923 р.

Особливу увагу Г.О. Хармандар'ян приділяв державній організації боротьби проти злоякісних пухлин в Україні, що дозволило інституту стати основним центром організаційно-методичної, наукової і педагогічної роботи в сфері рентгенології, радіології та онкології з філіями в Дніпропетровську, Одесі і Донецьку. З ініціативи Гургена Ованесовича в 1928 р. було проведено нараду онкологів України, де за його пропозицією ухвалено рішення про організацію в Радянському Союзі онкологічних диспансерів як вищої форми протираксової боротьби, що передбачало єдність профілактичної і лікувальної допомоги.

Наукова діяльність Гургена Ованесовича присвячена таким напрямкам досліджень, як рентгенодіагностика пухлин легенів і внутрігрудних новоутворів (середостіння та інших), клінічна цінність холецистографії, а також дослідженням, пов'язаним із рентгенодіагностикою захворювань шлунка і кишечника. Особливий інтерес становлять праці з рентгенодіагностики патологічних змін кісткової системи (сифіліс кісток, кістки кісток, рахіт удитячому віці). Багато наукових праць стосуються біологічної дії рентгеновських променів і рентгенотерапії запальних захворювань, а також виразок шлунка та дванадцятипалої кишки. Гурген Ованесович був автором численних наукових праць з онкології й рентгенології, опублікованих у радянських та іноземних журналах (близько 50 праць, у тому числі 2 монографії). За його редакцією вийшов друком один із перших в Україні посібників, присвячених організації і техніці проведення рентгенологічної допомоги («Рентгенодіагностика і рентгенотерапія»).

Подолавши організаційні труднощі, Гурген Ованесович став ініціатором проведення ряду фо-

Інститут Медичної Радіології ім. С.П. Григор'єва

румів фахівців: 1-го Всесоюзного з'їзду онкологів, 1-го (1931 р.) і 2-го (1936 р.) українських з'їздів рентгенологів і радіологів у Харкові; Української наради з планування науково-дослідної роботи в онкології та рентгенології (1934 р.) у Києві. Г.О. Хармандар'ян був активним учасником багатьох міжнародних з'їздів (у Мадриді, Цюріху), де виступав з доповідями і очолював радянські делегації. Його портрет і коротка біографічна довідка разом з відомостями про інших дев'ятьох харківських рентгенологів ввійшли до ілюстративного каталогу учасників міжнародного радіологічного конгресу, виданого в Стокгольмі в 1928 р.

Педагогічна діяльність Гургена Ованесовича успішно реалізовувалася роботою на кафедрі Харківського медичного інституту, яку він очолював у 1928 р. Важливим напрямком стало підвищення кваліфікації лікарів онкологів і радіологів на базі Українського рентгенологічного інституту, яке здійснювалося в рамках дворічної інтернатури за розробленими програмами і планами, орієнтованими на периферійного лікаря-рентгенолога універсала.

Важливим напрямком діяльності Г.О. Хармандар'яна у поліпшенні обміну знаннями та науковими досягненнями в рентгенології була робота зі створення першого в СРСР журналу «Питання онкології», редактором якого він був майже 10

років. Цей друкований орган відіграв велику роль у розвитку наукової онкології та розробці питань експериментальної і клінічної онкології, організації протиракової боротьби. З 1925 року Гурген Ованесович також був членом правління видавництва «Наукова думка».

У 1928 р. Г.О. Хармандар'яна обрали головою Української асоціації рентгенологів та радіологів і він виконував ще й цю громадську місію.

Організаторський талант і професійний досвід сприяли призначенню Гургена Ованесовича Хармандар'яна на різні посади: члена колегії Наркомздоров'я (НКЗ) України (1929 р.), керівника сектору кадрів і відділу транспортної медицини (1930 р.), заступника головного інспектора Наркомздоров'я України і головного санітарного інспектора України (1932 р.). В 1937 році його було призначено директором Московського інституту рентгенології і радіології. Разом з цим він обіймав посаду заступника головного інспектора Наркомздоров'я СРСР.

На жаль, 9 березня 1939 р. Гургена Ованесовича Хармандар'яна було заарештовано і 14 квітня 1939 р. засуджено за обвинуваченням в участі у контрреволюційній правотроцькістській, змовницькій та шпигунській організації, розстріляно і поховано на «Комунарці» (Московська обл.) 15 квітня 1939 р. (реабілітовано 29 жовтня 1955 р.).